

307

Besluit van 25 mei 1981, houdende vaststelling van het Besluit financiële toevoegingsgrenzen

Wij Beatrix, bij de gratie Gods, Koningin der Nederlanden, Prinses van Oranje-Nassau, enz. enz. enz.

Op de voordracht van Onze Minister van Justitie van 16 december 1980, Stafafdeling Wetgeving Publiekrecht, nr. 669/680;

Gelet op artikel 9, zesde lid, van de Wet rechtsbijstand aan on- en minvermogenen;

Gelet op artikel 860 van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering;

De Raad van State gehoord (advies van 15 januari 1981, nr. 810114/10);

Gezien het nader rapport van Onze voornoemde Minister van 21 mei 1981, nr. 261/681;

Hebben goedgevonden en verstaan:

Hoofdstuk I. Algemene bepalingen

Artikel 1

In dit besluit wordt verstaan onder:

- a. Onze Minister: Onze Minister van Justitie;
- b. wet: de Wet rechtsbijstand aan on- en minvermogenen;
- c. inkomen: het inkomen, na aftrek van de over het bruto-inkomen verschuldigde belasting, sociale verzekeringspremies en pensioenpremie;
- d. rechtsbijstand: overeenkomstig de wet kosteloos of met oplegging van een eigen bijdrage verleende rechtsbijstand;
- e. gehuwden: 1°. de in gezinsverband levende echtgenoten, of samenwonenden, met of zonder hun minderjarige kinderen;
2°. een man of vrouw met de te zijner of te harer laste komende minderjarige kinderen;
- f. ongehuwden:
 - 1°. meerderjarige niet gehuwde personen zonder ten laste van hen komende kinderen;
 - 2°. een minderjarige persoon van 16 jaar of ouder, die niet in het gezinsverband van de ouder(s) leeft;
 - 3°. een minderjarige persoon van 16 jaar of ouder, die in het gezinsverband van de ouder(s) levend, inkomsten heeft uit arbeid, dan wel een uitkering geniet op grond van een der sociale verzekeringswetten, de Wet Werkloosheidsvoorziening, of een algemene maatregel van bestuur als bedoeld in artikel 11, tweede lid, van de Algemene Bijstandswet;
- g. woonkosten:
 - 1°. indien een huurwoning wordt bewoond, de prijs welke maandelijks is verschuldigd voor het enkele gebruik van de woonruimte;

- 2°. indien een eigen woning wordt bewoond, de tot een bedrag per maand omgerekende som van de verschuldigde hypotheekrente;
- h. het bureau: het bureau van consultatie, bedoeld in artikel 1 van de wet.

Artikel 2

Rechtsbijstand wordt verleend aan de verzoeker, indien van zijn on- of minvermogen blijkt, doordat zijn financiële draagkracht beneden de bij en krachtens artikel 9, derde, vierde en vijfde lid, vastgestelde normen voor inkomen en beneden de in artikel 11 van dit besluit vastgestelde normen voor vermogen ligt.

Hoofdstuk II. De vaststelling van de financiële draagkracht en de toevoegingsgrenzen

§ 1. Het inkomen

Artikel 3

1. Het bureau stelt de draagkracht in het inkomen vast bij ieder verzoek om rechtsbijstand als bedoeld in de artikelen 11 en 19 van de wet voor de periode gedurende welke de gevraagde rechtsbijstand wordt verleend.

2. Het bureau herziet de vaststelling van de draagkracht binnen de in het vorige lid bedoelde periode, indien wijziging van de omstandigheden daartoe aanleiding geeft.

Artikel 4

1. Bij de vaststelling van de draagkracht worden in aanmerking genomen alle regelmatige inkomsten die de verzoeker geniet, voor zover deze ingevolge artikel 6 niet zijn vrijgelaten.

2. Onze Minister kan nadere regelen geven omtrent de wijze waarop door hem aan te wijzen categorieën van inkomsten bij de vaststelling van het inkomen in aanmerking moeten worden genomen.

Artikel 5

1. De draagkracht in het inkomen wordt op maandbasis vastgesteld.

2. Bij de vaststelling van het inkomen wordt:

a. Ten aanzien van de periodiek genoten inkomsten uitgegaan van de hoogte van deze inkomsten over een of meer van de gebruikelijke betalingsperiodes, voorafgaand aan het tijdstip waarop het verzoek om rechtsbijstand werd gedaan;

b. ten aanzien van de niet-periodiek genoten inkomsten uitgegaan van de hoogte van deze inkomsten over het jaar voorafgaand aan het tijdstip waarop het verzoek om rechtsbijstand werd gedaan. De onder a en b bedoelde inkomsten worden herleid tot een maandinkomen.

3. Indien zich onmiddellijk voorafgaand aan het tijdstip waarop het verzoek om rechtsbijstand werd gedaan, aanmerkelijke wijzigingen in de hoogte van de inkomsten, bedoeld in het vorige lid, onder a en b, hebben voorgedaan, wordt daarmee bij de vaststelling van het inkomen rekening gehouden.

Artikel 6

Bij de vaststelling van het inkomen worden niet in aanmerking genomen:

a. uitkeringen ingevolge de Algemene Kinderbijslagwet;

b. door de overheid of een particuliere instelling toegekende studietoelagen ten behoeve van minderjarige kinderen van de verzoeker;

c. vakantie-uitkeringen op basis van het ten laste van de werkgever komende loon, dan wel ingevolge een der sociale verzekeringswetten, de Wet Werkloosheidsvoorziening of een algemene maatregel van bestuur als bedoeld in artikel 11, tweede lid, van de Algemene Bijstandswet;

d. bijdragen ingevolge de Beschikking individuele huursubsidie (Stcrt. 1975, 63), jaarlijkse bijdragen ingevolge de Beschikking geldelijke steun eigen woningen 1975 (Stcrt. 1975, 34) en de Beschikking geldelijke steun eigen woningen 1979 (Stcrt. 1979, 76), alsmede toeslagen ingevolge de artikelen 6b en 6c van het Besluit landelijke normering (Stb. 1978, 56);

e. inkomsten uit vermogen, indien dat blijft beneden de in artikel 11 vastgestelde grens;

f. bijstand toegekend voor bijzondere noodzakelijke kosten van het bestaan, alsmede andere uitkeringen voor daarmee vergelijkbare en ten laste van de betrokkene komende kosten.

Artikel 7

1. Het overeenkomstig de artikelen 4, 5 en 6 vastgestelde maandinkomen wordt verminderd met de volgende uitgaven op maandbasis:

a. het bedrag van de ten laste van de verzoeker blijvende premie van vrijwillige verzekering tegen ziektekosten;

b. het bedrag van de ten laste van de verzoeker blijvende woonkosten voor zover zij een bedrag van f 630,- per maand niet te boven gaan en voor zover zij meer bedragen dan 20% van het inkomen;

c. de ten laste van de betrokkene blijvende betalingen voor levensonderhoud ten behoeve van de gewezen echtgenoot en de niet in het gezinsverband van de verzoeker levende minderjarige kinderen.

2. Voorts kan het ingevolge de artikelen 4, 5 en 6 vastgestelde maandinkomen worden verminderd met bijzondere uitgaven die noodzakelijk ten laste van de verzoeker komen en die hij gedwongen is te doen ten gevolge van persoonlijke omstandigheden hemzelf of zijn gezin betreffende, indien door deze uitgaven zijn financiële draagkracht aanmerkelijk wordt verminderd. De hier bedoelde uitgaven worden over een periode van een jaar in aanmerking genomen en op maandbasis vastgesteld.

§ 2. Het vermogen

Artikel 8

1. Voor de vaststelling van het vermogen van de verzoeker wordt uitgegaan van de toestand zoals deze is op het tijdstip dat het verzoek om rechtsbijstand wordt gedaan.

2. Artikel 3 is van overeenkomstige toepassing.

Artikel 9

1. Voor de vaststelling van het vermogen wordt niet in aanmerking genomen:

a. de waarde van de eigen woning van de verzoeker voor zover deze, na aftrek van het bedrag, voor zover nog niet afgelost, van de daarop gevestigde hypotheek of hypotheken, minder dan f 75.000,- bedraagt;

b. de waarde van de echtelijke woning voor zover deze, na aftrek van het bedrag, voor zover nog niet afgelost, van de daarop gevestigde hypotheek of hypotheken, minder dan f 150.000,- bedraagt in de gevallen waarin het verzoek om rechtsbijstand geschillen tussen echtgenoten en gewezen echtgenoten betreft;

c. de waarde van vermogensbestanddelen die niet dan onder voor de verzoeker onredelijk bezwarende of belastende voorwaarden te gelde kunnen worden gemaakt.

§ 3. De toevoegingsgrenzen

Artikel 10

1. Nadat het inkomen van de verzoeker overeenkomstig paragraaf 1 van dit hoofdstuk is vastgesteld, beslist het bureau met inachtneming van de bij

en krachtens artikel 9, derde, vierde en vijfde lid, van de wet gestelde inkomensnormen of hij voor kosteloze rechtsbijstand, dan wel voor rechtsbijstand met oplegging van een eigen bijdrage in aanmerking komt.

2. De eigen bijdrage wordt steeds bepaald op het bedrag dat bij het vastgestelde inkomen van de verzoeker ten hoogste kan worden opgelegd. Het bedrag van de opgelegde eigen bijdrage wordt op het toevoegingsbewijs vermeld.

3. Indien ter zake van de behartiging van hetzelfde rechtsbelang bij verschillende instanties te zelfder tijd, of nagenoeg te zelfder tijd, een procedure moet worden aangespannen, wordt daarvoor met inachtneming van het in de beide voorgaande leden bepaalde eenmaal een eigen bijdrage opgelegd.

Artikel 11

Geen kosteloze rechtsbijstand of rechtsbijstand tegen verminderd tarief wordt verleend, indien het overeenkomstig paragraaf 2 van dit hoofdstuk vastgestelde vermogen van de verzoeker meer bedraagt dan:

- a. f 20.000,- voor een echtpaar en voor een één-ouder-gezin;
- b. f 13.000,- voor een alleenstaande.

Hoofdstuk III. De toelating om kosteloos of tegen verminderd tarief te procederen

Artikel 12

De artikelen 3 tot en met 11 zijn van overeenkomstige toepassing op de beslissingen omtrent de toelating tot kosteloos of tegen verminderd tarief te procederen, als bedoeld in de artikelen 855 tot en met 871 van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering, met dien verstande dat als het in artikel 5, tweede en derde lid, bedoelde tijdstip wordt aangemerkt, het tijdstip waarop het in artikel 856 van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering genoemde verzoekschrift wordt ingediend.

Hoofdstuk IV. Slotbepalingen

Artikel 13

In het belang van de goede uitvoering van het bepaalde in dit besluit kan Onze Minister nadere regels stellen.

Artikel 14

1. Dit besluit kan worden aangehaald als het Besluit financiële toevoegingsgrenzen.
2. Het treedt in werking met ingang van 15 juni 1981.

Lasten en bevelen dat dit besluit met de daarbij behorende nota van toelichting in het Staatsblad zal worden geplaatst en dat daarvan afschrift zal worden gezonden aan de Raad van State.

Lage Vuursche, 25 mei 1981

Beatrix

De Minister van Justitie,
J. de Ruiter

Uitgegeven de negende juni 1981

De Minister van Justitie,
J. de Ruiter

Het advies van de Raad van State wordt openbaar gemaakt in de Nederlandse Staatscourant van 15 juni 1981, nr. 110.

1. Algemeen

In gevolge artikel 9, zesde lid, van de Wet rechtsbijstand aan on- en minvermogenenden, (hierna te noemen: de wet) worden bij algemene maatregel van bestuur de grenzen van de financiële draagkracht in het vermogen vastgesteld en nadere regels gegeven voor de toepassing van de eigen bijdrage, alsmede voor de vaststelling van het voor de financiële draagkracht in aanmerking te nemen inkomen en vermogen.

De opzet van dit besluit is in grote lijnen als volgt. Na enkele algemene bepalingen, waaronder het betekenissenartikel 1, volgt in hoofdstuk II, paragraaf 1, een aantal artikelen waarin de bij de vaststelling van het inkomen in acht te nemen elementen worden uitgewerkt:

- het tijdstip waarop het inkomen wordt vastgesteld en de periode waarover die vaststelling geldt (artikel 3);
- de bij de vaststelling van het inkomen in aanmerking te nemen inkomsten, waarbij de mogelijkheid wordt opengelaten om voor bepaalde categorieën van inkomsten te bepalen dat zij gedeeltelijk in aanmerking worden genomen (artikel 4);
- de tijdseenheid waarover het in aanmerking te nemen inkomen wordt berekend (artikel 5);
- de bij de vaststelling van het inkomen niet in aanmerking komende categorieën van inkomsten (artikel 6);
- de op het vastgestelde inkomen toe te passen correctiefactoren (artikel 7).

In hoofdstuk II, paragraaf 2, zijn de voorschriften vervat, die bij de vaststelling van het vermogen in acht moeten worden genomen.

In hoofdstuk II, paragraaf 3, zijn de financiële grenzen omschreven, waaraan het vastgestelde vermogen moet worden getoetst bij de beslissing op de vraag of de financiële draagkracht van de verzoeker billijk is dat hem kosteloos of met oplegging van een eigen bijdrage rechtsbijstand wordt verleend.

In hoofdstuk III wordt uitvoering gegeven aan het gewijzigde artikel 860 van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering. Artikel 12 verklaart de bepalingen omtrent de vaststelling van het inkomen en het vermogen, alsmede de financiële toevoegingsgrenzen voor het vermogen, van overeenkomstige toepassing op de z.g. gratis-admissieprocedure in burgerlijke zaken.

Naar in de memorie van toelichting bij het ontwerp van Wet tot wijziging van de Wet rechtsbijstand aan on- en minvermogenenden (Bijlage Handelingen II, nr. 3) al is gesteld, is het uit een oogpunt van rechtszekerheid en rechtsgelijkheid van wezenlijk belang dat de financiële toevoegingsgrenzen zo eenvormig mogelijk worden toegepast. Met het oog daarop is de Minister van Justitie de bevoegdheid toegekend om nadere regels te stellen voor de uitvoering van dit besluit (artikel 13).

De op 11 september 1980 ingestelde Adviescommissie Toevoegingsaangelegenheden heeft bij een voorlopig advies van 13 november 1980, dat als bijlage bij de hierboven genoemde memorie van toelichting is gepubliceerd, een aantal factoren opgesomd, waarmee bij de vaststelling van het inkomen van de rechtzoekenden rekening dient te worden gehouden. In dit besluit wordt de zienswijze van de Adviescommissie hieromtrent gevolgd. Het advies van deze commissie verschaft niet alle voor de uitwerking van dit besluit nodige gegevens. Waar nodig, en waar mogelijk, zijn die ontbrekende elementen ontleend aan het Bijstandsbesluit landelijke draagkrachtcriteria van 20 februari 1980 (Stb. 87). Ook dat besluit is geschreven met het oog op de vaststelling van de voor de verlening van door de overheid gefinancierde voorzieningen in aanmerking te nemen financiële draagkracht.

2. Artikelsgewijs

Artikel 1, onder e, 1°

Het in deze bepaling gestelde laat onverlet de gegroeide praktijk bij de draagkrachtbepaling van een verzoeker die met een partner samenleeft op een wijze die zich van het tussen gehuwden bestaande gezinsverband niet wezenlijk onderscheidt.

Voor personen, die gehuwd of duurzaam samenlevend, in één gezinsverband samenwonen, wordt bij de bepaling van de draagkracht in aanmerking genomen het gezinsinkomen, d.w.z. het gezamenlijke inkomen van de partners en het inkomen van de in het gezinsverband van de ouders levende minderjarige kinderen, voor zover deze niet ingevolge artikel 1, onder f, 3°, als ongehuwd worden beschouwd en voor zover hun inkomsten niet volgens artikel 6 buiten aanmerking blijven.

Artikel 1, onder e, 2°

Met deze bepaling wordt beoogd voor de toepassing van dit besluit zogenaamde onvolledige gezinnen gelijk te stellen met gehuwden.

Zij heeft een bijzonder belang, wanneer bij geschillen tussen echtgenoten het samenlevingsverband wordt verbroken. Op grond van deze bepaling kan dan de draagkracht van beide echtgenoten afzonderlijk worden vastgesteld.

Artikel 1, onder f, 2° en 3°

Het komt regelmatig voor dat minderjarigen om rechtsbijstand verzoeken. Het is gewenst – dit in overeenstemming met de gangbare praktijk hen als alleenstaanden aan te merken, wanneer zij de leeftijd van 16 jaar hebben bereikt en niet meer binnen het gezinsverband leven. Daarnaast doen zich de gevallen voor van binnen het gezinsverband levende kinderen, die over een eigen inkomen uit arbeid of over een uitkering op grond van een der sociale verzekeringswetten, de Wet werkloosheidsvoorziening of de Algemene Bijstandswet beschikken. Ook zij worden voor de toepassing van dit besluit als alleenstaande aangemerkt.

Artikel 3

De Wet rechtsbijstand aan on- en minvermogenenden – de artikelen 11 en 19 – schrijft voor dat voor elk rechtsbelang en voor elke instantie een verzoek om rechtsbijstand bij het bureau van consultatie moet worden gedaan. Bij de toetsing van de financiële draagkracht dient dit systeem te worden gevolgd. In de regel zal er een aanzienlijke tijdsspanne liggen tussen het aanvankelijke verzoek en het verzoek om rechtsbijstand in een volgende instantie. De inkomens- en vermogenspositie kon in de tussentijd aanzienlijk zijn veranderd. Een hernieuwde toetsing is dan aangewezen.

Omdat de periode waarover de rechtsbijstand in één instantie zich uitstrekt, soms zeer aanzienlijk kan zijn, en de financiële draagkracht in die periode kan veranderen, dient het bureau de bevoegdheid te hebben zijn aanvankelijk gegeven beslissing te herzien. Zo'n herziening kan op verzoek van de verzoeker dan wel op eigen initiatief van het bureau plaatsvinden. Zij kan voor de verzoeker zowel gunstiger als ongunstiger uitvallen.

Artikel 4

Uit het eerste lid van dit artikel vloeit voort dat voor de vaststelling van de draagkracht in het inkomen alle regelmatig genoten inkomsten, voor zover zij ingevolge artikel 6 niet zijn vrijgelaten, ten volle bij de berekening van de financiële draagkracht in aanmerking moeten worden genomen.

Voor de vaststelling van het relevante inkomen worden alleen in aanmerking genomen de «regelmatige» inkomsten, d.w.z. de inkomsten waarop de

verzoeker uit hoofde van zijn beroepsactiviteiten, dan wel op grond van het feit dat hij uitkeringstrekker is, min of meer vast kan rekenen. Buitenkansjes, zoals een aan het bedrijfsresultaat gebonden gratificatie, waarvan het onzeker is of zij zich zullen voordoen en, zo ja, welke omvang zij zullen aannemen, zullen bij de vaststelling van de draagkracht buiten beschouwing kunnen blijven. De vaststelling van de draagkracht aan de hand van het maandinkomen laat voor een meer verfijnde draagkrachtberekening waarbij ook incidentele inkomsten in aanmerking worden genomen, geen ruimte.

Ingevolge het tweede lid van dit artikel heeft de Minister van Justitie de bevoegdheid om voor bepaalde categorieën neveninkomsten – bij voorbeeld die uit onderverhuur van woonruimte of het houden van kostgangers – aan te geven in hoeverre zij voor de berekening van de draagkracht in beschouwing komen. Deze bevoegdheid houdt in dat de Minister van Justitie kan aangeven welk aandeel van deze inkomsten als inkomen in de zin van dit besluit moet worden gewaardeerd.

Artikel 5

De financiële draagkracht in het inkomen wordt op maandbasis vastgesteld. Het besluit sluit in dit opzicht aan bij de thans door alle bureaus van consultatie gevolgde praktijk.

Globaal genomen, worden de bureaus geconfronteerd met twee soorten inkomens; inkomens van loon-, salaris-, en uitkeringstrekkenden die periodiek worden genoten volgens vaste betalingsperioden van een week, vier weken of een maand, en inkomens van kleine zelfstandigen en vrije beroepsbeoefenaren die op korte termijn gezien aanzienlijk kunnen fluctueren.

Inkomens van de eerstgenoemde soort kunnen op maandbasis worden vastgesteld door één of meer van de onmiddellijk aan het verzoek voorafgaande betalingsperioden als referentie te nemen. Bij inkomens van de laatstgenoemde soort zal daarvoor een referentieperiode van een jaar moeten worden genomen.

Soms schiet de in het tweede lid omschreven methode van vaststelling tekort. Het kan zich namelijk voordoen dat het tot vlak voor de indiening van het verzoek genoten inkomen aanzienlijk hoger was dan dat op het tijdstip van het verzoek is. Bij voorbeeld in gevallen waarin de verzoeker rechtsbijstand vraagt ter zake van een hem verleend ontslag, of in verband met het verhaal van de schade hem door een derde toegebracht. Het derde lid van dit artikel maakt het mogelijk rekening te houden met dergelijke gevallen, waarin onmiddellijk aan het verzoek voorafgaand een scherpe daling van het inkomen heeft plaatsgevonden.

Artikel 6

Ten aanzien van de niet in aanmerking te nemen inkomsten zijn de voorstellen van de Adviescommissie toevoegingsaangelegenheden gevolgd. Die voorstellen noemen echter niet alle volgens dit artikel buiten aanmerking blijvende inkomenscategorieën. Zo blijven volgens dit artikel ook buiten aanmerking: studietoelagen ten behoeve van minderjarige kinderen van de verzoeker, en andere doeluitkeringen voor bepaalde bijzondere kosten, die in het algemeen wel tot het fiscale inkomen worden gerekend.

De gemaakte uitzondering voor studietoelagen ten behoeve van de minderjarige kinderen heeft een beperkte werkingssfeer. Zij heeft uitsluitend betrekking op de in het gezinsverband levende minderjarige kinderen en op de kinderen jonger dan 16 jaar die buiten het gezinsverband leven, en voor wie een studietoelage wordt ontvangen. Immers ingevolge artikel 1, onder f, 2°, hebben kinderen van 16 jaar en ouder die niet in het gezinsverband met de ouders leven een zelfstandige aanspraak op rechtsbijstand. Dientengevolge blijven de studietoelagen die zij ontvangen bij de bepaling van het gezinsinkomen zonder meer buiten beschouwing. Op dezelfde grond dienen voor de toepassing van dit besluit ook de inkomsten van de een zelfstandig inkomen genietende thuiswonende minderjarige kinderen van 16 jaar en ouder bij de

bepaling van het gezinsinkomen niet in aanmerking te worden genomen. Ingevolge artikel 1, onder f, 3° hebben ook zij een zelfstandige aanspraak op rechtsbijstand. Onder de vakantieuitkeringen, bedoeld onder c van dit artikel worden mede begrepen de in bepaalde bedrijfstakken gangbare vakantiebonnen die tegen een zeker bedrag kunnen worden ingewisseld.

De onder f van dit artikel bedoelde inkomsten aan doeluitkeringen omvatten behalve de bijstandsuitkeringen voor bijzondere bestaanskosten, ook soortgelijke uitkeringen die op grond van andere wettelijke regelingen zijn ontvangen. Zo betreffen zij onder meer de uitkeringen ingevolge artikel 57 van de Algemene Arbeidsongeschiktheidswet.

Artikel 7

In het eerste lid van dit artikel wordt in het voetspoor van de Adviescommissie toevoegingsaangelegenheden een drietal correctiefactoren aangebracht op het met inachtneming van de artikelen 4, 5 en 6 vastgestelde inkomen. Het onder b bedoelde maximale bedrag van de in aanmerking te nemen woonkosten is op f 630,- gesteld i.e. de maximale voor de toepassing van de Beschikking individuele huursubsidie in aanmerking komende huurprijs. Ingevolge artikel 1, onder g, 1° moet hier onder de huurprijs worden verstaan de «kale» huurprijs, d.w.z. de prijs die betaald wordt voor het enkele gebruik van de woonruimte.

Op de woonkosten worden in mindering gebracht de ontvangen kostenverlagende doeluitkeringen en, voor zover het de uit eigen woningbezit voortvloeiende rentelasten betreft, de daarvoor genoten fiscale aftrek. Voor zover het dan overblijvende bedrag meer bedraagt dan 20 % van het inkomen, kan het op het volgens de artikelen 4, 5 en 6 vastgestelde inkomen in mindering worden gebracht. Om de toepassing van deze wat ingewikkelde bepaling te vergemakkelijken, zullen voor de in aanmerking te nemen fiscale rente-aftrek forfaitaire bedragen worden vastgesteld. De betalingen voor levensonderhoud ten behoeve van de gewezen echtgenoot en de buiten het gezinsverband van de betrokkene levende kinderen, voor zover die betalingen te zijnen laste komen, kunnen eveneens op het relevante inkomen in mindering worden gebracht. De beperking «Voor zover zij te zijnen laste komen» heeft in ieder geval betrekking op de voor de betrokken kinderen door de verzoeker ontvangen uitkeringen op grond van de Algemene Kinderbijslagwet: d.w.z. de betaalde alimentaties voor kinderen kunnen slechts worden meegeteld indien en voor zover zij de eventueel ontvangen kinderbijslag te boven gaan. De genoemde beperking heeft in beginsel ook betrekking op de fiscale aftrekbaarheid van alimentatieuitkeringen. Voorlopig zal, in verband met de praktische problemen die de toepassing hiervan kan opleveren, worden afgezien van de toepassing van deze verfijning. Indien het naderhand mogelijk blijkt, bij voorbeeld aan de hand van vaste omrekeningstabellen, deze fiscale aftrek zonder veel vertraging bij de afhandeling van de verzoeken te verwerken, dan zullen daarvoor krachtens artikel 13 nadere regels worden gegeven.

Het tweede lid van artikel 7 bevat een hardheidsclausule die, omdat de artikelen 6 en 7, eerste lid, reeds een afgewogen vaststelling van de draagkracht mogelijk maken, restrictief is geformuleerd. Zij maakt het mogelijk rekening te houden met buitengewone uitgaven die een aanzienlijke vermindering op de vast te stellen draagkracht veroorzaken. Kosten die iemand gebruikelijk uit zijn inkomen voldoet, kunnen niet tot de in deze bepaling bedoelde buitengewone lasten worden gerekend. Uitgaven voor duurzame huishoudelijke gebruiksgoederen, voorzienbare verhuiskosten, woninginrichting, eigen vervoermiddelen en dergelijke, zullen niet tot deze lasten mogen worden gerekend. Hieruit vloeit voort dat aflossingsverplichtingen in verband met die uitgaven slechts bij hoge uitzondering in zeer klemmende gevallen tot toepassing van de hardheidsclausule aanleiding zullen geven.

Deze bepaling biedt, bij voorbeeld, wel een oplossing voor gevallen waarin eenzelfde verzoeker, wiens inkomen vlak boven de in artikel 9, derde lid van de wet omschreven hoogste inkomensgrens ligt, binnen korte tijd ter za-

ke van verschillende rechtsbelangen rechtsbijstand behoeft. De, gewoonlijk niet geringe, kosten voor de behartiging van het eerst in aanmerking komende rechtsbelang kunnen zijn financiële draagkracht dusdanig aantasten, dat het redelijk is hem bij het volgende rechtsgeschil tot de kosteloos of tegen verminderd tarief verleende rechtsbijstand toe te laten. Hetzelfde kan m.m. het geval zijn wanneer verzoeker binnen een kort tijdsverloop verschillende malen een grote eigen bijdrage wordt opgelegd.

In de hier bedoelde hardheidsclausule is sprake van een «aanmerkelijke» vermindering van de draagkracht. De vermindering moet voor de toepassing van de in de wet neergelegde inkomensgrenzen relevant zijn. Iemand wiens inkomen met toepassing van de artikelen 4 tot en met 7, eerste lid, zou worden vastgesteld op f 2450,— d.w.z. in de hoogste eigen-bijdragecategorie, maar buitengewone lasten heeft die op een bedrag van f 500,— per maand te waarden zijn, ondergaat zeker een «aanmerkelijke» vermindering in de draagkracht. Indien zijn buitengewone lasten op f 50,— per maand worden gewaardeerd, is dat niet het geval.

Een voor de praktijk hanteerbare vuistregel lijkt hier een «drempel» van f 125,— per maand, indien het gaat om meer permanente buitengewone lasten, en een bedrag van f 1500,— indien zij een meer incidenteel karakter hebben.

Om tot een redelijke schatting te komen wat de consequenties zijn van de hier bedoelde buitengewone lasten, bepaalt de laatste volzin van het tweede lid dat die lasten over een periode van een jaar worden beschouwd en dan tot maandelijkse bedragen worden herleid. De tekst sluit niet uit dat ook toekomstige buitengewone lasten in aanmerking worden genomen. De hardheidsclausule is echter niet bedoeld voor mogelijk naderhand opkomende buitengewone lasten, die op het moment van de vaststelling van de draagkracht niet met voldoende zekerheid te voorzien waren, of waarvan de omvang niet in redelijkheid vooraf was te beoordelen. Doen deze zich voor, dan kan de rechtzoekende met toepassing van artikel 3, tweede lid, om een herziening van de vastgestelde draagkracht vragen. Aan de hand van de dan bekende gegevens kan het bureau van consultatie alsnog bezien of er termen zijn voor de toepassing van artikel 7, tweede lid.

Artikel 9

De in het eerste lid, onder a, geregelde vrijstelling berust op het praktische gegeven dat het te gelde maken van het in de eigen woning aanwezige vermogen, een voor de hypotheeknemer aanvaardbare marge in de waarde vereist. Een marge, die gelet op de prijsfluctuaties op de woningmarkt tamelijk substantieel zal moeten zijn. Overigens behoren ook de opbrengsten van de liquide-making in een reële verhouding te blijven met de kosten van zo'n ingreep. Voor de waardering van de waarde van de eigen woning zal moeten worden uitgegaan van de economische waarde in vrij opleverbare staat.

De onder b bedoelde vrijstelling, die het dubbele van de onder a bedoelde belooft, sluit aan bij een vrij algemeen bestaande praktijk. Daarvan moet in het belang van de betrokkenen en hun gezinsleden niet worden afgeweken.

Ter vermindering van enig misverstand zij nog erop gewezen dat de in onder a en b van dit artikel bedoelde bedragen buiten aanmerking blijven, ook indien het verschil tussen de waarde van de eigen woning en de nog resterende hypothecaire schuld meer dan f 75.000,— of f 150.000,— bedraagt.

Het komt wel voor dat vermogensbestanddelen, niet dan onder voor de betrokkene onevenredig *bezwarende* omstandigheden te gelde zijn te maken. Zo kan te gelde maken van het bescheiden kapitaal van iemand die overigens een gering inkomen heeft, hem onevenredig bezwaren, omdat hij tot in lengte van dagen de nodige aanvullende inkomsten moet missen. Soortgelijke situaties kunnen zich voordoen bij het opnemen van hypothecaire leningen op «vrije» woningen, wanneer de daaruit voortvloeiende rentelast voor de hypotheeknemer een aanzienlijk beslag op een laag inkomen zou gaan leggen.

Het te gelde maken van vermogensbestanddelen kan ook voor de betrokkene onevenredig *belastend* zijn, wanneer de opbrengst daarvan in geen redelijke verhouding zou staan tot het voordeel dat de betrokkene van die vermogensbestanddelen trekt. Hoewel dit geval zich niet vaak zal voordoen, valt hier o.m. te denken aan incurante waardepapieren, welke verkoopwaarde niet steeds in verhouding staat tot het rendement dat de verzoeker ervan geniet. Op deze gevallen ziet artikel 9, onder c.

Artikel 10 en 11

Het eerste lid van artikel 10 draagt het bureau van consultatie op, het vastgestelde inkomen aan de bij en krachtens artikel 9, derde, vierde en vijfde lid, van de wet gestelde inkomensnormen te toetsen en aan de hand daarvan een beslissing te nemen of de verzoeker voor kosteloze rechtsbijstand, of voor rechtsbijstand met oplegging van een eigen bijdrage in aanmerking komt.

Volgens het tweede lid van artikel 10 dient het bureau, wanneer het de in aanmerking te nemen draagkracht heeft vastgesteld, de daarmee corresponderende eigen bijdrage op te leggen tot het maximum dat ingevolge artikel 9 bij dat inkomen kan worden opgelegd.

Het komt voor dat een goede behartiging van hetzelfde rechtsbelang het instellen van meer dan een procedure tegelijk of nagenoeg tegelijk vergt, bij voorbeeld een kort gedingprocedure tegelijk met de bodemprocedure of een loonvorderingsprocedure tegelijk met de van-waardeverklaring bij de rechtbank. Aangezien voor iedere procedure een toevoeging moet worden afgegeven, zou het dus kunnen voorkomen dat aan de rechtzoekende binnen een zeer kort tijdsverloop tot tweemaal toe een eigen bijdrage wordt opgelegd. Om zo'n cumulatie van eigen bijdragen te voorkomen, bepaalt het derde lid van artikel 10 dat dan de eigen bijdrage een maal wordt opgelegd.

De werking van deze anti-cumulatiebepaling is strikt beperkt tot verknochte procedures die tegelijk of zeer kort na elkaar worden aangespannen. Als de maximaal in aanmerking te nemen termijn moet in de orde van een maand worden gedacht. Liggen de tijdstippen van het aanspannen der verschillende procedures verder uiteen, dan geldt de hoofdregel dat voor iedere toevoeging een eigen bijdrage wordt opgelegd. Daarvan kan alleen worden afgeweken, indien er termen voor de toepassing van de in artikel 7 geregelde hardheidsclausule zijn.

Voor de hoogte van het vrij te laten eigen vermogen is het gevoelen van de Adviescommissie toevoegingsaangelegenheden gevolgd, zoals dat is neergelegd in haar brief van 18 december 1980 (Bijlagen Handelingen II, 16 493, nr. 9, blz. 4).

Artikel 12

De toepassing van deze bepaling zal voor de gratis-admissierechter worden vereenvoudigd, doordat het ingevolge artikel 857 van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering over te leggen bewijs zo zal worden ingericht dat de voor de toepassing van dit besluit van belang zijnde gegevens erin kunnen worden samengevat. Dat bewijs is overigens hetzelfde stuk waarop het bureau van consultatie ingevolge artikel 11, tweede lid, van de wet primair acht slaat.

Artikel 13

De hier bedoelde bevoegdheid van de Minister van Justitie heeft een aanvullend karakter. Zij zal, binnen de in dit besluit gestelde grenzen, vooral worden gebruikt om de nodige eenheid te verzekeren in de bepalingen, die tot een uiteenlopende toepassing aanleiding kunnen geven. Hierbij valt met name te denken aan de wijze van inaanmerkingneming van de fiscaal aftrekbare woonlasten en alimentatie.

De Minister van Justitie,
J. de Ruiter